

SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. Fakss: 67830770. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2024. gada 26. jūlijā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Artūrs Kučs un Jautrīte Briede, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 81/2024),

konstatēja:

1. No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt likuma “Par nekustamā īpašuma nodokli” (turpmāk – Likums) 1. panta otrās daļas 1.² punkta vārdus “pašvaldībai piederošo” (turpmāk – apstrīdētā norma) par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošus no [datums].

2. Likuma 1. panta otrās daļas 1.² punkts noteic, ka ar nekustamā īpašuma nodokli neapliek pašvaldībai piederošo zemi (tās daļu), uz kuru pastāv likumiskās zemes lietošanas tiesības.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;

4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;

5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības nav mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punkts paredz, ka Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normas satversmība, tādēļ pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka Pieteikuma iesniedzējiem pieder nekustamie īpašumi – zemes gabali, uz kuriem atrodas citām personām piederošas būves.

Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka dalītā īpašuma gadījumā, ja zeme, uz kuras atrodas pastāvīga būve, pieder privātpersonai vai publiskajai personai (izņemot pašvaldību), zemes īpašniekam ir pienākums maksāt nekustamā īpašuma nodokli. Tas faktiski nozīmējot, ka Pieteikuma iesniedzēju ienākumi, ko viņi saņem kā atlīdzību par zemes likumisko lietošanu, pēc nekustamā īpašuma nodokļa nomaksas ir divarpus procenti no zemes kadastrālās vērtības gadā. Savukārt apstrīdētā norma paredzot to, ka ar nekustamā īpašuma nodokli neapliek pašvaldībai piederošo zemi (tās daļu), uz kuru pastāv likumiskās zemes lietošanas tiesības. Tas nozīmējot, ka šādā gadījumā pašvaldības ienākumi kā atlīdzība par zemes likumisko lietošanu esot pilni četri procenti no zemes kadastrālās vērtības gadā. Tādējādi, pēc Pieteikuma iesniedzēju ieskata, ar apstrīdēto normu esot pārkāpts Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertais tiesiskās vienlīdzības princips.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu, ievērojot arī citas konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav.

Apstrīdētā norma ir imperatīva un formulēta nepārprotami, un no pieteikuma ir gūstams apstiprinājums, ka Pieteikuma iesniedzējiem nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums nosaka, ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (ieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no 2024. gada 1. janvāra, kad stājās spēkā apstrīdētā norma. Ieteikums Satversmes tiesā saņemts 2024. gada 1. jūlijā. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to ieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka ieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdētās normas neatbilstība ieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

Lai izvērtētu, vai apstrīdētā norma atbilst Satversmes 91. pantā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam, Satversmes tiesai jānoskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētais regulējums paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šāda attieksme ir noteikta ar normatīvajos aktos paredzētā kārtībā pieņemtu tiesību normu; 4) vai šāda attieksme ir attaisnojama, proti, vai tai ir objektīvs un saprātīgs pamats proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*Satversmes tiesas 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 10. punktu*). Lai izvērtētu, vai tiesību norma, kas paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret personām, atbilst samērīguma principam, Satversmes tiesa noskaidro: 1) vai likumdevēja lietotie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai; 2) vai šāda rīcība ir nepieciešama, t. i., vai mērķi nevar sasniegt ar citiem, personas tiesības un likumiskās intereses mazāk ierobežojošiem līdzekļiem; 3) vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2015. gada 23. novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 18. punktu*).

Lai noteiktu, vai un kuras personu grupas atrodas pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos, nepieciešams atrast galveno šīs grupas vienojošo pazīmi (*sal.*

sk., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 10. jūlija sprieduma lietā Nr. 2019-36-01 11. punktu). Turklāt Satversmes tiesai ir jānoskaidro arī tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos (sal. sk. Satversmes tiesas 2013. gada 9. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2012-14-03 17.2. punktu).

Pieteikumā norādīts, ka vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos atrodas visi zemes īpašnieki dalītā īpašuma gadījumā, proti, gan privātpersonas, gan pašvaldības. Visas šīs personas vienojot tas, ka tām ir pienākums sava zemes gabala lietošanas tiesības piešķirt būves īpašniekam, kā arī zemes īpašniekiem ir ierobežotas tiesības brīvi izvēlēties zemes lietotāju un noteikt savām vēlmēm atbilstošu maksu par zemes lietošanu. Tāpat atbilstoši likuma “Par atjaunotā Latvijas Republikas 1937. gada Civillikuma ievada, mantojuma tiesību un lietu tiesību daļas spēkā stāšanās laiku un piemērošanas kārtību” 38. panta otrajai daļai visiem zemes īpašniekiem – gan privātpersonām, gan pašvaldībām – atlīdzība par zemes lietošanu esot vienāda, proti, četri procenti no lietošanā esošās zemes kadastrālās vērtības gadā.

Tomēr pieteikumā nav noskaidrots tas, vai nepastāv kādi būtiski apsvērumi, kas norāda, ka šādas personu grupas neatrodas savstarpēji salīdzināmos apstākļos. Proti, pieteikumā nav analizēts tas, vai privātpersonas un pašvaldības jau pēc to jēgas nav dažādi tiesību subjekti, kuriem būtu piemērojams atšķirīgs tiesiskais regulējums nekustamā īpašuma nodokļa jomā.

Satversmes tiesas kolēģija vērš uzmanību uz apstākli, ka saskaņā ar Likuma 8. panta pirmo daļu nekustamā īpašuma nodoklis tiek iemaksāts tās republikas pilsētas vai novada pašvaldības budžetā, kuras administratīvajā teritorijā atrodas nekustamais īpašums vai tā daļa. Likumā ir atrodami vairāki gadījumi, kad pašvaldība ir atbrīvota no nekustamā īpašuma nodokļa maksāšanas pienākumu. Tā piemēram, saskaņā ar Likuma 1. panta otrās daļas 11. punktu ar nekustamā īpašuma nodokli neapliek pašvaldībām piekritīgo nekustamo īpašumu, kas nav nodots lietošanā vai iznomāts.

Pieteikumā nav analizēts tas, vai privātpersonas un pašvaldības neatšķiras ar to, ka vienā gadījumā privātpersonas maksātais nekustamā īpašuma nodoklis dalītā īpašuma gadījumā nonāktu cita tiesību subjekta – pašvaldības – budžetā, bet otrā gadījumā rastos situācija, ka pašvaldība no sava budžeta dalītā īpašuma gadījumā maksātu nekustamā īpašuma nodokli, kas attiecīgi nonāktu pašas pašvaldības budžetā. Arī pirms apstrīdētās normas pieņemšanas dalītā īpašuma gadījumā attiecībā uz pašvaldību zemi Likums paredzēja, ka nekustamā īpašuma nodokli maksā nevis zemes īpašnieks, bet gan būvju īpašnieks (sk. *Tieslietu ministrijas 2022. gada*

10. marta priekšlikumu likumprojektam “Grozījums likumā “Par nekustamā īpašuma nodokli”” (Nr. 1262/Lp13) 1. punktu).

Turklāt pieteikumā vien vispārīgi norādīts, ka atšķirīgajai attieksmei pret vienādos un salīdzināmos apstākļos esošām personu grupām nav objektīva un saprātīga pamata. Tas esot skaidrojams ar to, ka likumdevējs neesot vērtējis apstrīdētās normas radīto atšķirīgo attieksmi un samērīgumu attiecībā pret zemes nekustamā īpašuma īpašniekiem, kas nav pašvaldība. Tomēr šādi vispārīgi apgalvojumi nav uzskatāmi par pieteikuma juridisko pamatojumu Satversmes tiesas likuma izpratnē.

Līdz ar to pieteikums neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 81/2024).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš